

Suvremeno muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj

Tomljanović, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:743310>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2019./2020.

Mihaela Tomljanović

Suvremeno muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj

Primjer nekoliko većih muzeja

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Daniela Živković

Zagreb, rujan 2020.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Muzejsko nakladništvo	2
2. Svi pod jednim krovom.....	3
2.1 Izložba nakladničke djelatnosti	5
3. Muzejske publikacije	8
3.1 Muzejske publikacije za djecu i mlade	13
3.2 Izdavački projekti za osobe s invaliditetom	14
3.3 Plakati.....	16
3.3.1 Online zbirka plakata MDC-a.....	17
3.4 Elektroničke publikacije.....	19
3.4.1 Primjeri naslova u cd/dvd obliku	21
3.4.2 Primjeri naslova u pdf obliku.....	26
3.4.3 Multimedijalna virtualna izložba	30
3.5 Usporedba izdanih publikacija u zadnjih 5 godina	33
4. Godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva.....	34

5. Prijedlozi povećanja prodaje muzejskih publikacija.....	35
Zaključak.....	37
Literatura.....	39

Popis slika

Slika 1. Logo MDC-a.....	4
Slika 2. Naslovnica 50. broja časopisa Informatica Museologica	5
Slika 3. Publikacija izdana priondom Interlibera 2019.....	6
Slika 4. MDC na Interliberu.....	7
Slika 5. Katalog na Braaillovom pismu	14
Slika 6. Plakati GKD.....	17
Slika 7. Sučelje za pretragu zbirke plakata MDC-a.....	18
Slika 8. Rezultat pretrage kataloga KGZ-a.....	23
Slika 9. Izgled CD-a Razglednice sa vidikovca.....	24
Slika 10. MGZ CD izdanja	26
Slika 11. Primjer dobro posložene web strukture glavnog izbornika	28
Slika 12. Naslovnica virtualog kataloga izložbe Slavonija, Baranja, Srijem.....	31
Slika 13. Vremenska crta u virtualnom katalogu.....	32

Popis tablica

Tablica 1. Izdane publikacije u zadnjih 5 godina	33
--	----

Popis grafova

Graf 1. Usporedni prikaz izdanih publikacija za odabrane muzeje	33
---	----

Uvod

Cilj ovog završnog rada je istražiti i predstaviti suvremeno muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj. Kao uzorak istraživanja odabrane su četiri različite muzejske ustanove: Galerija Klovićevi dvori, Muzej grada Zagreba, Arheološki muzej Istre i Gradski muzej Požega. Tema rada je poseban izazov jer su uz tiskana izdanja sve češća i elektronička izdanja. Definirani su osnovni pojmovi i vrste muzejskih publikacija. Autorica rada je odabrala i opisala izdanja, vođena sljedećim kriterijima izbora: važnost sadržaja, oprema tiskanog izdanja, online dostupnost.

Dan je pregled publikacija iz institucija medijski prisutnih, ali i onih o kojima se rijetko čuje, te će rad pokazati da svi oni jednako vrijedno i marljivo rade. Da je ovo tema prepoznata i u stručnim krugovima, dokazuju i nagrade koje svake godine dodjeljuje Hrvatsko muzejsko društvo, a koje su priznanje razvoju nakladničke djelatnosti određenog muzeja i služe kao poticaj za nove naslove.

Završni rad u posebnom poglavlju daje i prijedloge za povećanja prodaje muzejskih publikacija, tj. produljenje interesa publike za njihovim sadržajem i nakon završetka izložbe koju prati.

1. Muzejsko nakladništvo

Nakladništvo je djelatnost kojom djelo postaje dostupno javnosti, a uključuje pribavljanje i odabir rukopisa, uređivanje, grafičko-likovno oblikovanje, organizaciju tiskanja, promidžbenu djelatnost te distribuciju. U povijesti su te poslove obavljali autori, tiskari i knjižari, pa se do kraja 20.st. razvoj nakladništva može pratiti i pod pojmovima tiskarstvo i knjižarstvo.¹ Možda je to jedan od razlog zašto se uz pojam nakladništva najčešće veže knjiga, publikacija koja bez korica ima najmanje 49 stranice.²

U Hrvatskoj se nakladništvo pojavljuje 1694 u Zagrebu, s pojavom prve zemaljske tiskare. Usporedno s tradicionalnim nakladništvom u Hrvatskoj se 1990-ih razvija i elektroničko. U trećem desetljeću 21. stoljeća svjedoci smo sve češće objave muzejskih izdanja u elektroničkim formatima dostupnima na web stranicama muzeja koji su ih izdali i u tiskanom obliku. Ako sagledamo današnje trendove i društvo koje ih kreira, postaje očigledno da je elektronički oblik publikacije privlačniji u toliko što nudi fleksibilnost fonta, osvijetljena, mogućnost preuzimanja u roku od nekoliko sekundi (prilagođavanje sučelja korisniku) , ali naravno podrazumijeva i postojanje novčanih sredstava koji osiguravaju nabavku uređaja i pristup internetu.

Muzeji već više od dva stoljeća izdaju vlastite publikacije, časopise ili zbornike, kataloge vezane uz izložbe ili pak posebna izdanja vezana uz problematiku kojom se određeni muzej bavi. Muzejska izdanja imaju zadaću da prate rad muzeja ili galerije, te da o njihovom radu obavještavaju javnost, tj. da uspostavlja komunikaciju između muzeja i publike. To poslanje

---

¹ Nakladništvo // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na:
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840>,(4.5.2020.).

² Ibidem.

muzejske institucije da komunicira ili posreduje vrijednosti koje sabire i čuva, često postaje temeljni znak njezina prepoznavanja u društvu i svijetu koji ju okružuje.³

2. Svi pod jednim krovom

Muzejski dokumentacijski centar institucija je koja okuplja muzeje i galerije u Hrvatskoj. Osnovan je na inicijativu dr. Antuna Bauera sredinom 1955. godine sa zadatkom da:

- sustavno prikuplja stručnu muzeološku literaturu i dokumentaciju
- evidentira i obrađuje građu o razvoju muzejskih ustanova
- služi stručnjacima i svim osobama zainteresiranim za daljnje unapređenje muzejske struke
- popularizira rad i djelovanje muzejskih ustanova⁴

U cilju osnivanja MDC-a, dr. Antun Bauer darovnim je aktom poklonio gradu Zagrebu bogat fundus zbirki koje je prikupio tijekom tri desetljeća, a koje se odnosi na muzeološku problematiku.⁵

---

³ Maroević, I. Muzejska publikacija kao oblike muzejske komunikacije. // *Informatica Museologica* 32, 3/4(2001), str. 10-13.

⁴ Povijest. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na: <https://mdc.hr/hr/mdc/o-nama/povijest/iz-povijesti-mdc-a/>,(6.5.2020.).

⁵ *Ibided.*

Muzejski
dokumentacijski
centar

Slika 1. Logo MDC-a

Također, MDC izdaje i dva stručna muzeološka časopisa.

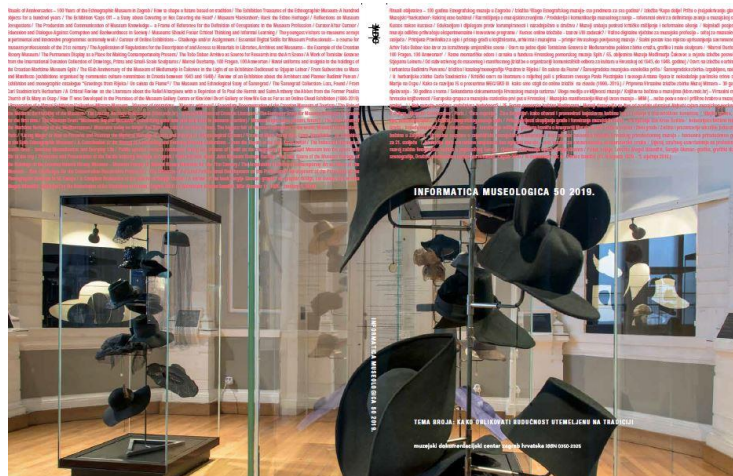
Muzeologija je stručno-znanstveni časopis Muzejskoga dokumentacijskog centra koji izlazi od 1953. godine i promiče sadržaje koji pridonose razvoju znanstvene discipline muzeologije, od objavljivanja doktorskih i magistarskih radova s područja informacijskih i komunikacijskih znanosti do stručnih i znanstvenih priloga o muzejima, njihovu djelovanju i zbirkama, povijesti muzejske struke, ali i novim trendovima u muzeologiji. Časopis izlazi jednom godišnje, a svaki broj posvećen je aktualnoj temi u muzejskoj zajednici.⁶

Informatica Museologica jedini je muzeološki časopis u Hrvatskoj koji kontinuirano izlazi od 1970. godine i prati muzejsku djelatnost, odražava ulogu i vizije muzejske zajednice i glas je muzealaca koji danas oblikuju raznoliki suvremeni muzejski i kulturni kontekst. Cilj im je da časopis postane otvoreni forum za iznošenje različitih znanja, iskustava, koncepcija i suvremenih razmišljanja te da potiče različite oblike stručnih i znanstvenih istraživanja u muzejima. Taj stručni časopis sadržajem obuhvaća aktualne teme iz muzejske teorije i prakse, priloge, istraživanja, recenzije izložaba, recenzije muzejskih publikacija, prikaze sa skupova te informacije o tuzemnim i inozemnim iskustvima. Stalne su rubrike časopisa: Tema broja, Riječ je o ..., Iz muzejske teorije i prakse, Pogledi, iskustva, događaji ..., Kongresi, simpoziji, ICOM, Kolekcionari, Zaštita, Info. Časopis je namijenjen muzealcima, studentima,

---

⁶ O časopisu. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na:
<https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/muzeologija/najnoviji-broj/>,(6.5.2020.).

kolekcionarima te svim zainteresiranima čitateljima. Osim stručnjaka MDC-a, u kreiranju časopisa sudjeluju brojni suradnici iz Hrvatske i inozemstva, a dio tekstova prenose i iz inozemnih muzejskih časopisa. Izlazi jednom godišnje u nakladi od 400 primjeraka, na hrvatskom jeziku sa sažecima tekstova na engleskome.⁷

Slika 2. Naslovnica 50. broja časopisa *Informatica Museologica*

2.1 Izložba nakladničke djelatnosti

Od 1983. pa sve do danas MDC postavlja izložbu muzejske nakladničke djelatnosti. Danas je ona dio predstavljanja MDC na Interliberu koje ima za cilj promovirati godišnju izdavačku djelatnost hrvatskih muzeja i galerija i čini to neprekinuto iz godine u godinu, zadržavajući svoj jedinstveni oblik, sadržaj i pristup izloženoj građi. Ovaj način javnog predstavljanja muzejske izdavačke djelatnosti uz druge, male i velike, domaće i inozemne izlagače nakladnike, upoznaje nas i s drugim, jednako važnim i odgovornim, ulogama muzejske djelatnosti i daje uvid posjetiteljima u recentne teme i područja bavljenja muzeja i galerija

⁷ O časopisu. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na: <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/informatica-museologica/najnoviji-broj/>,(6.5.2020.).

Hrvatske.⁸ Svake se godine sve više i više hrvatskih muzeja odaziva tom pozivu. Svako izlaganje MDC-a u sklopu sajma Interliberu je popraćeno katalogom koji navodi sve institucije i njihove publikacije koje su predstavljene tekuće godine.

Muzejski dokumentacijski centar

PRETRAŽIVANJE PUBLIKACIJA MUZEJSKOGA DOKUMENTACIJSKOG CENTRA

Publikacije

Odabrana publikacija

38. IZLOŽBA IZDAVAČKE DJELATNOSTI HRVATSKIH MUZEJA I GALERIJA : INTERLIBER - 42. MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA I UČILA : ZAGREBAČKI VELESAJAM, 12. - 17. STUDENOGA 2019. / UREDNICA I AUTORICA PREDGOVORA SNJEŽANA RADOVANLIJA MILEUSNIĆ : Interliber - 42. međunarodni sajam knjiga i učila : Zagrebački velesajam, 12. - 17. studenoga 2019.

Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2019

AUTOR/I Izložba izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija Dražin-Trbuljak, Lada [Suradnik]; Radovanlija Mileusnić, Snježana [Urednik]; Cukrov, Tončika [Suradnik]; Cerovac, Vladimir [Suradnik]
MATERIJALNI OPIS 111 str.; 30 cm
NAPOMENA Adresar muzeja.
PREDMETNICE Hrvatska; Muzejske publikacije; 2019.; Izdavačka djelatnost hrvatskih muzeja i galerija (izložba)
ISBN / ISSN 978-953-6664-53-5 / 1845-3686
MEDJ Tiskana građa
VRSTA PUBLIKACIJE Katalog izložbe
LOKACIJA Knjižnica MDC-a

Slika 3. Publikacija izdana prirodom Interlibera 2019.

Prateći broj izloženih tiskovina, i elektronskih naslova vidljivo je da u zadnjih pet godina broj izdanih muzejskih publikacija je znatno veći od njihovih digitalnih inačica. Već 2017.godine je bilo više od 700 tiskovina i samo 11 cd/dvd naslova.

⁸ Novo muzejsko izdavaštvo. 12.11.2018. // Kulturpunkt. Dostupno na: <https://www.kulturpunkt.hr/content/novo-muzejsko-izdavastvo>,(6.5.2020.).

Zbog zatvaranja velikog broja knjižara, prodaja muzejskih knjiga je izazov, pa je u kontekstu ovog problema, INTERLIBER jedno od rijetkih načina zbližavanja čitateljima.

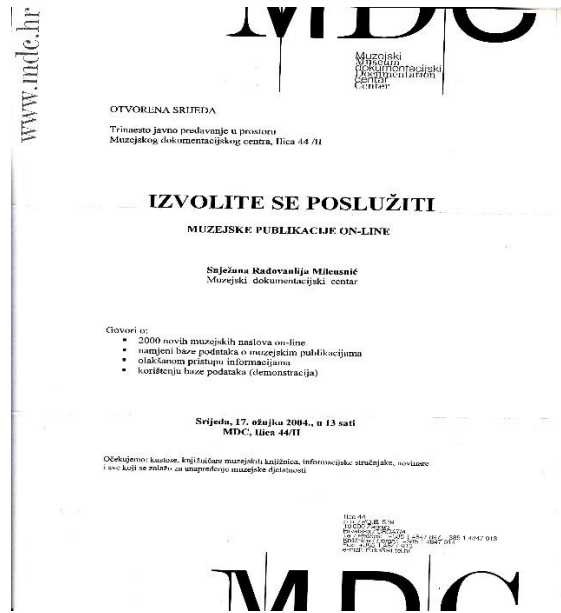
Slika 4. MDC na Interliberu

Na kraju svake godine, muzeji i galerije sastavljaju Izvješća o svom radu, a sastoji se od 15-tak kategorija (sakupljanje građe, zaštita, dokumentacija, knjižnica, stalni postav, stručni rad, znanstveni rad, izložbena djelatnost, točka 10. izdavačka djelatnost itd.) od kojih svaka je podijeljena na pokategorije. Na stranicama MDC-a moguće je pregledati izvješća do 1994. godine, kad su izdana prva Izvješća gradskih muzeja Zagreb, a od 1999. počinju se pojavljivati i izvješća sve većeg broja hrvatskih muzeja.⁹

---

⁹ Vujić, Ž. Četvrt stoljeća sabiranja u hrvatskim muzejima i galerijama: kroz očiste jedne muzeologinje // Muzeologija 53(2016), str. 272-292.

Pohvalno je što postoji mjesto na internetu gdje se može dobiti uvid u cjelokupno muzejsko izdavaštvo tijekom godina. Još da su izdanja tiskovina u Izvješćima posložena po vrstama, pa da se ne mora otkrivati u nazivima grafičkih suradnika i sličnih koje je vrste publikacije nekog naziva, bilo bi to savršeno mjesto za sve koji istražuju ovu tematiku.

Slika 5. Primjer sustavnog rada na promicanju muzejskih izdanja

3. Muzejske publikacije

O prvim počecima muzejske djelatnosti na ovim prostorima, saznajemo iz 1802. kada je na inicijativu maršala Marmonata u Puli, uređen lapidarija u Augustovom Hramu.¹⁰ Prva muzejska ustanova u Hrvatskoj je Arheološki muzej u Splitu osnovan 1820. godine,¹¹ koji se

---

¹⁰ Lakuš, J. Muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj : diplomski rad. Osijek : Filozofski fakultet, 2011.

¹¹ Tomorad, M. Povijest muzeja. 13.3.2014. // Stara povijest. Dostupno na: <https://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/>,(6.5.2020.).

temelji na nalazima arheoloških istraživanja Salone i Dioklecijanove palače.¹² *Prva galerija* utemeljena je u Zagrebu 1868. godine, Strossmayerova galerija starih majstora, u okviru JAZU-a, današnjeg HAZU-a. Galerija je osnovana nakon što je biskup Josip Juraj Strossmayer svoju zbirku koju je godinama stvarao u Đakovu darovao Akademiji.¹³

Prva zabilježena muzejska publikacija na našim prostorima je stručni muzejski časopis *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja* u Zagrebu, kojeg je pokrenuo Arheološki muzej u Zagrebu 1870. godine, a s izdavanjem kataloga izložbi započinje Gradski muzej Varaždin 1949. godine.¹⁴

Značaj muzejskih publikacija je u vrijednosti izložbenih, istraživačkih, znanstvenih i edukativnih projekata. Muzejska izdanja imaju zadaću da prate rad muzeja ili galerije, te o njihovom radu obavještavaju javnost i publiku, njihova svrha jest da 'održavaju', tj. 'produžuju' život izložbe, a o tome još je govorio i Antun Bauer još 1972. godine: „Izložba bez kataloga pada u zaborav i sav polučeni uspjeh izložbe ostaje bez trajnog rezultata s kojim se može i dalje služiti i koji može dokumentirati uloženi trud. Stoga je vrijednost kataloga nešto i veća nego vrijednost same izložbe i potrebno je katalogu posvetiti istu pažnju i dati isto značenje kao i samoj izložbi.“¹⁵

Zanimljivo je za napomenuti, da je u mnogo slučajeva, u katalogu izložbe obrađeno više eksponata nego što ih ima u postavu izložbe, što je još jedan od razloga u prilog katalogu kao

---

¹² Lakuš, J. Muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj, str. 21.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Bauer, Antun. Katalozi muzejskih izložba. // Bilten Informatica Museologica 13(1972), 45.

publikaciji koja nadmašuje okvire izložbe. Razlozi mogu biti manjak izložbenog prostora ili odluka postavljača izložbe.

Muzejska izdanja su :

- Katalozi izložbi
- Plakati
- Zbornici
- Monografije (opis cjelokupnog života i djelovanja jednog umjetnika)
- Vodiči kroz izložbu
- Promotivni letci
- Elektronička izdanja – cd/dvd
- Publikacije nastale kao rezultat pedagoških edukacijskih radionica održanih u muzeju/galeriji

Impresum je dio svake publikacije, najčešće na poleđini posljednje stranice, gdje su zapisani podaci o svima koji su na neki način pridonijeli stvaranju te publikaciju. U katalozima izložbi postoje dva impresuma, koja se ne smiju miješati, jer se odnose na dvije različite stvari.

Na stranici ispred sadržaja, pronalazimo impresum izložbe koji donosi informacije o postavu, autorima, kustosima izložbe, restauratorima, i svim uključenim sastavnicama koji su radili na postavljanju i održavanju izložbe.¹⁶

Na kraju kataloga nalazi se impresum kataloga koji držimo u ruci, i u njemu podaci o izdanju. Neke od stavki su: autori tekstova, recenzenti, lektori i korektori, grafičko oblikovanje,

---

¹⁶ Galerija Klovićevi dvori. Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2017. Katalog izložbe.

fotografi, tisak, naklada, isbn. U rubriku nakladnika se upisuje odgovorna osoba u muzeju i galeriji.¹⁷

Svaki muzej ili galerija kada objavi muzejsku publikaciju, mora dostaviti jedan obavezni primjerak MDC-u i jedan NSK. Jedan primjerak također se sprema u knjižnicu ili informacijsko-dokumentacijski centar muzejske institucije, ovisno o tome kakva je procedura u njoj. U knjižnici se nalaze kupljena i dobivena razmjenom izdanja, dok u INDOK centru će se nalaziti sva muzejska izdanja, poput plakata izložbi, pozivnica, letaka, sinopsisa izložbi koji se rade kao svojevrsne mentalne mape ili portfoliji koji sadrže tijek izložbe od njenog idejnog začetka do realizacije u izložbenom prostoru, te službenih dopisa i sve ostale popratne građe vezane uz izložbe i događanja.

Sve što se fizički spremi, opisuje se metapodacima u baze podataka. U knjižnicama je to K++ baza, a u INDOK službama S++. U K++ bazu svoju građu upisuju samo državni muzeji (primjer: Galerija Klovićevi Dvori), dok oni privatni na to zasada nisu primorani (primjer Lauba).

Kao što muzeji ostvaraju međusobnu suradnju posudbom, zamjenom, darivanjem muzejskih predmeta, tako to čine i razmjenom kataloga i ostalih muzejskih publikacija, čime produbljuju suradnju i međusobno podupiranje. Mogu to činiti na gradskoj razini, međugradskoj ili međunarodnoj.

Kada biste se našli u jednoj dobro organiziranoj knjižnici muzeja ili galerije, bio bi to pravi istraživački izlet u povijesni pregled s kim se sve surađivalo kroz godine, kako su se mijenjale iste vrste publikacija kroz godine i koji od nekadašnjih suradnika i danas još djeluje.

---

¹⁷ Galerija Klovićevi dvori. Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900. Zagreb: Za nakladnika: Antonio Picukarić, 2017. Katalog izložbe.

Maloprije spomenuto razilaženje u obvezama između državnih i privatnih muzeja, nije jedino što ih razlikuje. Naravno, imaju različite 'mecene'. Državnim muzejima i galerijama najveći dio sredstava osigurava Ministarstvo kulture i grad pod čiju jurisdikciju potpadaju, a privatni se više oslanjaju na financiranje sponzora. U današnje vrijeme uvriježeno je pravilo stavljati nazive i logo sponzora u svoje muzejske publikacije, bilo da ste državni ili privatni muzej.

Ako institucija ima dovoljno financijskih sredstava, uvijek je bolja opcija odmah raditi dvojezična tiskana izdanja, pogotovo ako se unaprijed zna da će izložba biti putujuće, pa će ići i u inozemstvo.

Prema dostupnim podacima iz prošlog desetljeća, vidljivo je da ukupni udio publikacija na stranim jezicima iznosio od oko 2 do 4%.¹⁸ Za očekivati je da se ulaskom u EU, ovaj postotak povećao.

---

¹⁸ Lakuš, J. Muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj, str. 65.

3.1 Muzejske publikacije za djecu i mlade

Muzejske publikacije za djecu i mlade svako je djelo kojemu je izdavač muzej i u kojem su muzejski sadržaji prezentirani na način razumljiv i primjeren djeci i mladima. Kao i škole, muzeji imaju obrazovnu ulogu, koja se ostvaruje kroz različite oblike tiskanih i elektroničkih publikacija ovisno o uzrastu i interesima publike kojoj su namijenjene.

Zadaci i ciljevi kojima se moraju voditi pedagoško edukativni odjeli muzejskih i galerijskih institucija su:

- Da li izdati muzejski katalog ili vodič za djecu
- Da li izdati muzejsku slikovnicu
- Što je svrha obraćanja – učenje ili igra
- Koje teme i motive s izložbe obraditi u publikacijama
- Pitanje odgojnih i obrazovnih ciljeva
- Multimedijalni naslovi
- Kako biti kreativna i maštovit

Na poveznici <http://gkd.hr/knjizice-i-katalozi/> su dostupne iz Galerije Klovićevi dvori muzejske edukativne knjižice i katalozi dječjih radova iz radionica vezanih uz teme izložbi.

Na poveznici <http://www.mgz.hr/hr/izdanja/?year=2016> je dostupan popis edukativnih publikacija koje je izdao Muzej grad Zagreba, no nisu dostupne za pregledavanje.

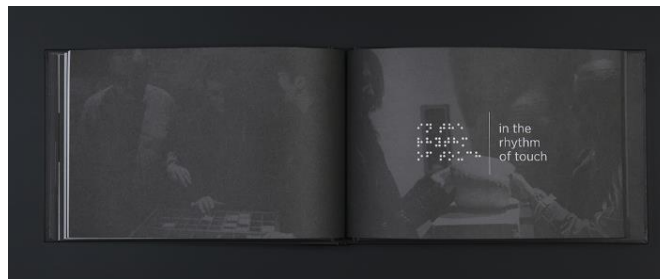
Na poveznici <http://www.ami-pula.hr/izdavastvo/katalozi-pedagoske-sluzbe/> su dostupni katalozi pedagoške službe Arheološkog muzeja Istre, koji od 2005. prate izložbe. Do sada je izašlo devet brojeva.

3.2 Izdavački projekti za osobe s invaliditetom

Europska unija je donijela direktivu 2016. godine o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija svih tijela javnog sektora, a u njih spadaju i muzeji i galerije. Njihova dužnost je prilagoditi svoje digitalne sadržaje za osobe s vidnim, slušnim, motoričkim, ili kognitivnim poteškoćama, s ciljem stvaranje uključivog društva jednakih mogućnosti pristupa informacijama.

Galerija Klovićevi dvori

Godine 2014. uz izložbu *U ritmu dodira* izdan je katalog za slijepo i slabovidne osobe na Brailleevom pismu. Za izvedbu tiska Brailleevih znakova i taktilnih ilustracija koristile su se različite tehnologije, a u svemu su bile uključene slijepo i slabovidne osobe. Osim kataloga na uvećanom tisku, izrađen je i dodatni katalog s cijelovitim tekstom na Brailleevom pismu. Izrađena je i audio snimka o svakom izloženom umjetničkom djelu i svi tekstovi su snimljeni na CD-ROM kao sastavni dio kataloga. Ovom izložbom, umjetnost je učinjena socijalno važnom i dostupnom svima.¹⁹

Slika 6. Katalog na Braillovom pismu

---

¹⁹Velkovski, L. ; Vučić, I. *U ritmu dodira: multimedijaska izložba i katalog. // Publikacije za osobe s invaliditetom - nakladnički izazov za muzeje.* Zagreb : MDC, 2016.

Muzej grada Zagreba

Godine 2005., Muzej grada Zagreba je izdao vodič uz stalni postav, dvojezično izdanje, za slabovidne, slijepe i gluhoslijepe osobe, i to je bio je prvi takve vrste na ovim prostorima.²⁰

Vodič je trebao odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Kako može slijepim i gluhoslijepim osobama proširiti doživljaj izložbe?
- Koje informacije treba sadržavati?
- Kojih bi dimenzija trebao biti?
- Treba li osim teksta teba imati i slikovni dio?²¹

Dodirujuću fotografije u Vodiču, osobe uspostavljaju posredan kontakt s muzejskim predmetom, upoznaju njegov oblik i volumen. Vodič je osmišljen tako da ga korisnik može samostalno upotrijebiti prije, za vrijeme, i nakon posjeta muzeju. U Vodič je dodan i tlocrt prostora Muzeja, kako bi osoba dobila percepciju kako zgrada izgleda i u njoj pripadajuće izložbene dvorane.²²

Arheološki muzej Istre

Godine 2016. pokrenut je projekt COME-IN! iz sredstava EU. Među ključnim ishodima ostvarenim unutar projekta su razrađene smjernice za provjeru različitih dimenzija pristupačnosti u svim fazama lanca usluga i usmjeravanje muzeja i galerija u pružanju zadovoljavajućih usluga svim posjetiteljima, osposobljavanju osoblja te osmišljavanju i

---

²⁰ Pedagoško-andragoški odjel. // Gradski muzej Zagreb. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/odjeli/pedagoski-odjel/>(11.7.2020.).

²¹Leiner, V. Kako približiti muzej osobama s invaliditetom: publikacije za slijepe i slabovidne osobe. // Publikacije za osobe s invaliditetom - nakladnički izazov za muzeje. Zagreb : MDC, 2016.

²² Ibidem.

organiziranju pristupačnih izložbi. Osobe s invaliditetom bile su uključene u sve faze procesa. U sklopu projekta izrađena je izložba Prapovijest u rukama i publikacija na Brailleevom pismu.²³

3.3 Plakati

Plakat je bio i ostao osnovno sredstvo promocije kulturne institucije. Plakat „živi“ dugo i nakon što se izložba „skine“ iz izložbenog prostora. Zato dizajner plakata mora postići inovativnost i uklopiti sadržaj i oblikovanje suvremenim trendovima.

Plakat, tretiran kao muzejski predmet, više ne služi svrsi za koju je načinjen, već preuzima informacijsku i komunikacijsku funkciju svojstvenu muzeološkom kontekstu.²⁴ On preuzima ulogu povijesnog izvora i dokumenta života, zbivanja ili bilo koje ljudske djelatnosti u prošlosti te svjedoči o ljudima i proteklim događajima.²⁵

---

²³ COME-IN! Završni događaj i ceremonija dodjele nagrada. // Arheološki muzej Istre. Dostupno na: <http://www.ami-pula.hr/linkani-dokumenti/aktivnosti/>(11.7.2020.).

²⁴ Maroević, I. Muzejski predmet kao povijesni izvor i dokument. // Informativna museologica 36, 1-2(2005), str. 54-57.

²⁵ Prijedlog programa rada Galerije Klovićevi dvori. 2015. // Galerija Klovićevi dvori. Dostupno na: <http://gkd.hr/wp-content/uploads/2015/03/Program.pdf> (11.7.2020.)

Slika 7. Plakati GKD

3.3.1 Online zbirka plakata MDC-a

Zbirka muzejskih plakata nastala je zahvaljujući njenom utemeljitelju, dr. Antunu Baueru, čija je donacija bila prvi fond Zbirke. Sustavni rad na evidentiranju građe započeo je 1973., a 2011. muzejska zbirka je upisana u Registar kulturnih dobara RH. Zbirku danas čini 17.500 inventarnih oznaka, no ona se na godišnjoj razini povećava novoizdanim plakatima u izdanju

muzeja i galerija. Radi se o plakatima koji promoviraju izložbe, predavanja, manifestacije, festivale i druge muzejske aktivnosti.²⁶

Pregledavanje zbirke omogućeno je preko sučelja za upis tražene stavke, ili preko kartica grad i godina koje prikazuju plakate u pogledu mreže ili kao vertikalni popis slike s detaljima. Primijećeno je da ovakav način nije najjasniji u pokušaju bržeg traženja određenog plakata, iz točno određenog muzeja ili grada. Pretraga bi bila daleko lakša i jasnija za korisnika da postoje izbornici unutar svake kartice za izbor grada tj. godine.

> PRONADI PLAKAT

PRETRAŽI > frasa

ključna riječ

autor godina naslov

muzej/izdavač mjesto tema ▼

PRETRAŽI >

NOVI UPIT

Slika 8. Sučelje za pretragu zbirke plakata MDC-a

---

²⁶ O zbirci plakata. // Muzejsko dokumentacijski centar. Dostupno na: <https://www.mdc.hr/hr/mdc/zbirke-fondovi/zbirka-muzejskih-plakata/online-galerija/>, (23.5.2020.).

Elektroničke publikacije

Pojavom elektroničkih medija i sadržaja namijenjenih za njih, neki već postojeći pojmovi dobili su nova ili su proširili svoja značenja. Proučimo ih.

Prvo objasnimo pojam publikacija. To je „tiskani ili nekom drugom tehnikom umnoženi duhovni proizvod u jednom ili više slobodnih listova, odnosno dokument obično objavljen u više primjeraka i ponuđen za široko raspačavanje.“²⁷

Knjiga je publikacije, i to „neperiodična koja bez korica ima najmanje 49 stranica, a objavljena je u određenoj zemlji i dostupna je javnosti.“²⁸ U današnje vrijeme knjiga u koricama samo je jedan od oblika dostupnosti njenog sadržaja.

Sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća dolazi do pojave elektroničke knjige za kojom danas posežemo sve češće u odnosu na tiskanu inačicu iz razloga što nam je dostupnija (u nekim slučajevima potpuno zamjenjujući original ako on više ne postoji), jeftinija, ima mogućnost prilagođavanja po mjeri korisnika i može sadržavati mnoštvo funkcija koje nadmašuju sadržaj satkan od samo teksta i slika kakvim su se koristili naši preci.

Elektronička knjiga su jedna ili više računalnih datoteka omeđenog sadržaja koje su dostupne javnosti na mreži, te uz slike i tekst može donositi i zvuk i veze sa srodnim mrežnim stranicama te program za izmjene i dopune.²⁹ Kao primjer zadnje karakteristike, poslužila bi opcija dodavanja zabilješki u knjigama koje čitamo preko elektroničkog čitača. Sukladno

---

²⁷ Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb: Multigraf, 2001. Str. 23.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

promjenama, elektronička publikacije postaje svako djelo koje je priopćeno ili stavljeno na raspolaganje javnosti putem žica ili bez žica.³⁰

Danas već davne 1998. godine, naklada Bulaja (specijalizirana tvrtka za elektronsko izdavanje knjiga, edukativnih i kulturnih sadržaja³¹) izdaje CD-ROM „Klasici hrvatske književnosti“, što je prvi ozbiljni iskorak u elektroničkom izdavaštvu Hrvatske.

Znamo da svaka publikacija koja se izdaje dobiva svoj ISBN. To vrijedi i za one elektroničke. Štoviše, preporuča se da svaki format elektroničke knjige ima vlastiti ISBN.³² Označitelji e-građe također su i DOI i URI, a cilj ovih identifikacijskih oznaka jest postići stalnu vezu između bibliografskog zapisa i elektroničke knjige.³³

U ovom radu ipak nas najviše zanima muzejska publikacija. Ova vrsta publikacije izvor je informacija o muzejskom fondusu, izložbama, muzejskoj djelatnosti, ali i dokument stručnoga i znanstvenog rada na muzejskoj građi i baštini.³⁴

Krajem dvadesetog i početkom dvadeset i prvog stoljeća, turističke zajednice, muzeji i galerije u Hrvatskoj su počeli pored tiskanih kataloga izdavati i CD-ROM-ove koji su bili skraćena verzija i zamjena za skupi katalog, s dodatnim multimedijalnim prikazom.

---

³⁰ Živković, D. Elektronička knjiga, str. 49.

³¹ O nama. // Bulaja naklada. Dostupno na: <http://www.bulaja.hr/onama.htm>, (22.5.2020.).

³² Živković, D. Elektronička knjiga, str. 49.

³³ Ibidem.

³⁴ Radovanlija Mileusnić, S. Što je muzejski katalog. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 56, 4(2013), str. 277.- 288.

Institucije su angažirale tvrtke koje su im 'tiskale' određenu nakladu cd/dvd naslova, obično između 200 i 500 primjeraka. Zato su se u tom periodu za elektroničku publikaciju koristili još i pojmovi proizvođač i proizvod.

Od velikog broja izdanih muzejskih CD naslova iz tog vremena, u ovom radu, obradit ćemo izdanja koja se mogu izdvojiti po svom značaju, kvaliteti i odjeku, no vidjet ćemo i da su takva izdanja kako je vrijeme prolazilo, a tehnologija se razvijala, postala zastarjela, te su ih zamjenili novi oblici koje ćemo također prezentirati.

3.3.2 Primjeri naslova u cd/dvd obliku

CD-ROM: „Iz starih albuma: karlovački fotografi (1850. - 1940.)“ iz fundusa Gradskog muzeja Karlovac“

Gradski muzej Karlovac 2002. godine, priredio je publikaciju *Iz starih albuma: karlovački fotografi (1850-1940) iz fundusa Gradskog muzeja Karlovac*. Fotografski fondus muzeja osim za katalog, bio je podloga i za CD-ROM na kojem je prikazan razvoj karlovačke fotografije, sve u svrhu promicanja djelatnosti tog muzeja.³⁵

CD-ROM : „Ivan Meštrović i Atelier Meštrović“

Fondacija Ivan Meštrović izdala je 1999.godine CD-ROM *Ivan Meštrović i Atelier Meštrović*.³⁶ To je prvi elektronski katalog stalnog postava Atelijera Meštrović u Zagrebu,

---

³⁵ Osrečki Jakelić, D. Iz starih albuma: karlovački fotografi (1850.-1940.) iz fundusa gradsko muzeja Karlovac. // *Informatica Museologica* 34, 1-2 (2003), str. 157.

³⁶ Živković, D. *Elektronička knjiga*, str. 182.

čije je izlaženje omogućilo Ministarstvo kulture. Urednica i autorica *CD-ROM-a* bila je viša kustosica Ljiljana Čerina.³⁷

CD-ROM: „Splitske uspomene“

Uz 90-godišnjicu rada (1998.g.), splitski Etnografski muzej predstavio je svoj stalni postav na CD –ROM-u: *Splitske uspomene = Memories of Split*, ISBN 953-97454-1-1. Na ovom dvojezičnom multimedijском CD -ROM -u predstavljena je povijest muzeja (postav kroz povijest, povremene izložbe, izdanja), zbirke (nakit, oružje, škrinje, nošnje i likovna zbirka). Svoj posjet muzeju i doživljaj muzejskog ugođaja, posjetitelji zadržavaju zapisima na ovome suvenirskom izdanju koje uz sliku i tekst donosi i originalnu tradicijsku glazbu u suvremenoj obradbi.³⁸ Iz ovog primjera se vidi da i CD-ROM ima svoj ISBN kao i svako tiskano izdanje.

CD-ROM: „Pokućstvo u Hrvatskoj“

Godine 1998. u Etnografskome muzeju u Zagrebu bila je postavljena izložba *Pokućstvo u Hrvatskoj*. Bio je to etnološki pogled na unutrašnje uređenje doma. Multimedijски dio izložbe i CD -ROM tehnički je izradio profesor s odsjeka informacijskih znanosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Hrvoje Stančić, a likovno oblikovanje CD-ROM-a osmislio je akademski slikar Ivan Piko Stančić.³⁹

---

³⁷ CD-ROM. // Zavod za lingvistiku: rječnik neologizma. Dostupno na:
<http://rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr/2016/10/18/cd-rom/>,(25.5.2020.).

³⁸ Radovnalija Mileusnić, S. CD-ROM-ovi u hrvatskom muzejskom izdavaštvu. // *Informatica Museologica* 31, 1/2 (2000), str. 54.-57.

³⁹ Antoš, Z. Povelja Grada Zagreba dodijeljena Etnografskom muzeju u Zagrebu za izložbu *Pokućstvo u Hrvatskoj*. // *Informatica Museologica* 31, 1-2 (2000), str. 77.-78.

CD-ROM: „Historicizam u Hrvatskoj“

Muzej za umjetnost i obrt 2002. godine je popratio izložbu Historicizam u Hrvatskoj istoimenim izdanjem CD-ROM-a. Publikacija je dvojezična, na hrvatskom i engleskom, te je postavljena na mrežu.⁴⁰ Moguće ju je pronaći u katalogu Knjižnica grada Zagreba, a nalazi se u medioteki pod elektroničkom građom.

[Historicizam u Hrvatskoj](#) / produkcija Nedjeljko Tišler ... [et al.] ; suradnici Arsen Torbarina ... [et al.] ; glazba Dora Pejačević ; priprema materijala za CD-ROM Vladimir Maleković ... [et al.]

Nakladnik Zagreb : Muzej za umjetnost i obrt, 2000
Materijalni opis 1 optički disk (CD-ROM) : sa zvukom, u bojama ; 12 cm
Zahjevni sustava PC; Pentium 133 MHz; 320 MB RAM; Window 95, 98, NTs; čitač CD-ROM-a; grafička kartica; zvučna kartica.
Napomena o izvoru naslova Stv. nasi. sa spremnice.
Napomena CD-ROM sadrži katalog izložbe, fotografije i videozapise.
Klasifikacijska oznaka 7 035(0 034) Umjetnost nakon renesanse. Uključujući : Umjetnost 19. stoljeća...
Jezik Sirojno čitljivi dokumenti [Q](#)
engleski
Novo izdanje u drugome mediju Historicizam u Hrvatskoj : Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 17. 2. - 28. 5. 2000. / [urednik Vladimir Maleković] ; [fotografije Srećko Budek ... et al.] Zagreb, 2000. (Knjiga)
Grada [e](#) elektronička građa

Lokacije
Gradska knjižnica, Starčevićev trg 6, 10000 Zagreb, tel. 01/4572-084

Lokacija	Signatura	Status	Napomena	Inventarni broj	Ident
01 Medioteka za št. fond CD-ROM	MZFCR 7.035 HIS.H	Za rad u knjižnici		1120	10536269

Slika 9. Rezultat pretrage kataloga KGZ-a

CD-ROM: „Bidermajer u Hrvatskoj“

U travnju 1997. godine Muzej za umjetnost i obrt je na Internetu u cijelosti prezentirao projekt Bidermajer u Hrvatskoj, a u rujnu iste godine, za Otvorenog dana Olympusa u MUO-u, jednog od sponzora projekta, za publiku je organiziran prikaz mogućnosti zapisa sadržaja na optičke uređaje te tvrtke., te su posjetitelji mogli izabrati između tiskanog kataloga njegove inačice na CD-ROM-u.⁴¹

⁴⁰ Živković, D. Elektronička knjiga, str. 183.

⁴¹ Soprano, F. Internet kiosk u Muzeju za umjetnost i obrt. // Informatica Museologica 32, 1/2 (2001), str. 165.-167.

CD-ROM: „Razglednice sa vidikovca“

Galerija Klovićevi dvori jedna je od prvih muzejskih ustanova koja je krenula s izradom elektroničkog sadržaja još 2000. godine. Izradili su zapise na CD-R-mediju radi dodatnoga, slikovnog predstavljanja izložbenih prostora i projekata posjetiteljima, u promidžbene svrhe, a njima su se koristili i kao prikladnim slikovno-tekstualnim medijem koji se lako i navrijeme mogao dostaviti potencijalnim sponzorima. Među nekim od projekata bili su: CD Razglednice sa vidikovca, CD u sklopu izložbe Marija Braut – retrospektiva, te CD Kviz za djecu - Mala likovna radionica 2002.⁴²

Slika 10. Izgled CD-a Razglednice sa vidikovca

---

⁴² Jurčec-Kos, K., Tomljanović, D. Od ideje do realizacije : elektroničke publikacije Galerije Klovićevi dvori. Informatica Museologica 34, 3/4(2001), str. 134-135.

CD Muzeji Hrvatske 1

Projekt *Muzeji Hrvatske na Internetu* MDC je pokrenuo 1996. g. Projekt je od samoga početka prepoznat kao nova vrijednost. O tome svjedoče i nagrade i priznanja: nagrada časopisa *Internet Monitor* za najbolji scenarij te za količinu predstavljenog sadržaja, kvalitetu dizajna i značaj za hrvatsku kulturu; posebno priznanje *CARNet Users Conference*; te uvrštenje u UNESCO-vu publikaciju *World Culture Report 2000* kao jednoga od 200 najboljih svjetskih kulturnih projekata za novo tisućljeće.

Hrvatska akademska mreža *CARNet* podržala je prezentaciju prvih deset muzeja, a 1999. g. objavljen je CD-ROM *Hrvatski muzeji 1 = Croatian museums 1*, s dvadeset muzejskih web siteova iz projekta *MHI*. Predstavljanje muzeja koncipirano je kao vodič kroz muzeje, njihove zbirke i najreprezentativniju građu, a strukturirano je prema ovim osnovnim rubrikama: opći podaci, povijest muzeja, zbirke, odabrani predmeti iz zbirki, aktivnosti muzeja, stalni postav.⁴³

---

⁴³ Arhiva projekta *Muzeji Hrvatske na internetu*. Muzejsko dokumentacijski centar. Dostupno na: [https://mdc.hr/hr/muzeji/projekti/arhiva-projekta-muzeji-hrvatske-na-internetu/\(29.5.2020.\)](https://mdc.hr/hr/muzeji/projekti/arhiva-projekta-muzeji-hrvatske-na-internetu/(29.5.2020.))

Muzej grada Zagreba

Slika u nastavku prikazuje djelić bogate produkcije cd/dvd izdanja koje je uglavnom potpisivala dr.sc.Maja Šojat Bikić.

Slika 11. MGZ CD izdanja

3.3.3 Primjeri naslova u pdf obliku

U elektroničko nakladništvo spada svaki sadržaj objavljen na nekom elektroničkom mediju (CD-u, DVD-u), pa možemo govoriti o nemrežnom izdavaštvu, ili u nekom elektroničkom formatu (epub, pdf, html) što je mrežna vrsta izdavaštva. Razlikuje se od tradicionalnog po tome što se publikacija ne otiskuje na papir nego se objavljuje na digitalnom mediju. Uzimajući u obzir broj osobnih računala i lakoću stvaranja i razmjene datoteka u elektroničkom formatu, te činjenicu da danas računala više nemaju mogućnost

čitanja cd/dvd medija, postaje jasno zašto muzeji prestaju s izdavanjem sadržaja na čvrstim medijima i prelaze u online svijet.⁴⁴ Slijedi nekoliko primjera.

Katarina Velika – carica svih Rusa

U Galeriji Klovićevi dvori u suradnji s državnim muzejom Ermitaž iz Sank Petersburga, 2018. godine, održana je izložba *Katarina Velika – carica svih Rusa*. Izložba je bila organizirana pod pokroviteljstvom Grada Zagreba i veleposlanstva Ruske Federacije u Zagrebu, s ciljem obilježavanja 50. obljetnice prijateljstva između gradova Zagreba i Sankt Peterburga.⁴⁵ Izložbu je popratio i istoimeni katalog, čiju se elektroničku inačicu u obliku pdf datoteke i danas može pronaći na mrežnim stranicama Galerije. U usporedbi s ostalim muzejima koje smo uzeli za primjer, kod kojih nalazimo na mrežnim mjestima jasno vidljivu navigaciju do muzejskih publikacija, ovdje su one skrivene pod izbornikom *izložbe*, te odabirom naslova, uz detaljan opis izložbe, moguće je otvoriti katalog ako je dostupan. Katalog je dostupan na poveznici : http://gkd.hr/wp-content/uploads/2018/03/Ermitaz_katalog_preview_small.pdf.

Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900.

Sljedeći primjer iz iste institucije jest katalog izložbe *Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900*, održane 2017. godine. Projekt je realiziran u suradnji s državom Austrijom i pod pokroviteljstvom predsjednika obiju država. Cilj mu je bio uz podudarnosti dviju kulture

---

⁴⁴ Svrtan, Z. Elektroničko nakladništvo u Muzeju za umjetnost i obrt. // Pogled u muzejsko elektroničko nakladništvo. Zagreb : MDC, 2015.

⁴⁵ Galerija Klovićevi dvori. *Katarina Velika – carica svih Rusa*. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2018. Katalog izložbe.

ukazati i na specifičnosti domaće likovne umjetnosti u odnosu na likovnost austro-ugarske prijestolnice.⁴⁶ Za ovaj projekt Galerija je dobila nagradu Hrvatskog muzejskog društva.

Katalog je dostupan na poveznici: http://gkd.hr/wp-content/uploads/2016/12/katalog_zagreb_bec.pdf

Monografije i katalozi Arheološkog muzeja Istre

Radi se o seriji istoimenog naziva od 19 brojeva velikih formata, pretočenih i u pdf format.

Katalog je dostupan na poveznici: http://www.ami-pula.hr/fileadmin/user_upload/Dokumenti/2020/MONOGRAFIJE_I_KATALOZI/28.05.2020/m_onkodonja-3_1.pdf. Za pohvalu je web rješenje izbornika koji je jednostavan za korištenje i pronalazak sadržaja.

Slika 12. Primjer dobro posložene web strukture glavnog izbornika

---

⁴⁶ Galerija Klovićevi dvori. Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2017. Katalog izložbe.

Muzej grada Požega

Na web stranici muzeja moguće je pretraživati kataloge izložbi od 2000. do 2016. godine, te izdanja Vjesnika Muzeja požeške kotline, časopis koji izdaje Muzej od 1977. godine. Dostupno na poveznici: <https://www.gmp.hr/publikacije/katalozi-izlozbi>. Slika dolje prikazuje popis dostupnih pdf kataloga izložbi iz 2016.g.

 Ljupki čuvari uspomena

Učitavanje

Autor izložbe: Andreja Šimičić, Muzej Slavonije, Osijek

Dizajn kataloga: Foto art, Osijek

Datum održavanja: 22.1.-26.2.2016.

Zbirka slika i okvira Muzeja Slavonije sadrži 32 portretne minijature. Ovom su izložbom prvi put one izložene i sagledane kao cjelina, koja donosi zanimljive spoznaje o izradi i prikupljanju minijatura na osječkom području. Vremenski obuhvaćaju razdoblje od 1770. do 1926. godine.

 Osijek i šira okolica u osmanskome periodu - Požeški sandžak

Učitavanje

Autor izložbe: Mladen Radić, Muzej Slavonije, Osijek

Dizajn kataloga: Foto art, Osijek

Datum održavanja: 10.3.-21.4.2016.

U vrijeme svoga najvećega uspona Osmansko Carstvo zavladao je i Slavonijom. Požega je pod osmansku vlast pala u siječnju 1537. godine, a već iduće godine postaje sjedište Sandžaka Požega. Kroz cijelo vrijeme osmanske vladavine Slavonijom koja je trajala od 150 do 160 godina Požega je bila njezin glavni grad.

 Ajmo se igrati - Dječje igračke iz hrvatske baštine

Učitavanje

Autor izložbe: Iris Biškupić Bašić, Etnografski muzej, Zagreb

Dizajn kataloga: Boris Knez

Datum održavanja: 28.4.-13.6.2016.

Ovom izložbom želimo potaknuti interes posjetilaca za dragocjeni segment narodnoga stvaralaštva i tako ispuniti još jednu od uloga našeg muzeja – popularizaciju domaćega stvaralaštva, uz njegovo čuvanje, obradu i prezentaciju.

 Požeška šetnja muzejskim ljetom 2016.

Učitavanje

Autori izložbe: Udruga „Matko Pečić“, „Požart“ i „Puls 90 i polaznici tečaja A.G. Jakobović“

Dizajn kataloga: Boris Knez

Datum održavanja: 21.6.-8.8.2016.

„Požeška šetnja muzejskim ljetom 2016.“ prigoda je svima, koji se profesionalno bave likovnom umjetnošću, kao i amaterima, prezentirati javnosti svoje radove, nastale tijekom protekle ili ranijih godina. Broj od 69 izlagača, danas već govori, o njihovom snažnom nastojanju prezentiranja vlastitih likovna djela u gradu Požegi.

Slika 13. Web prikaz dostupnih e-publikacija Gradskog muzeja Požega

Kao što se vidi iz dosadašnjih primjera, Gradski muzej Požega znatno manje izdaje raznovrsne muzejske publikacije, što je vjerojatno posljedica manjih sredstava koje dobivaju od svojih osnivača. Ali da nije sve tako crno, pokazuje i nedavna objava Muzeja, da su mu odobrena EU sredstva za obnovu zgrade stradale u potresu iz 1964. godine.

Muzej grada Zagreba

Na mrežnim mjestima Muzeja grada Zagreba, moguće je pronaći podatke o katalogima izložbi i njihovoj cijeni, ali ne i poveznicu na njihov elektronički oblik.

Osvrt na pdf izdanja

Na prvi pogled se može učiniti besmislenim besplatno objavljivanje pdf verzije kataloga, tim više što se zna koliko je financijskih sredstava uloženo u jedan tiskani katalog (angažman fotografa, autora tekstova, dizajnera prijeloma kataloga, tisakare). Međutim, ovdje se mora istaknuti da za ovakvim objavama posežu javne institucije (država ili grad osnivač) kojima je jedan od osnovnih razloga osnivanja da su u službi društva i njegovog razvoja i da educiraju što šire društvene sloje, a posebno i one koji rijetko pohode izložbe.

3.3.4 Multimedijalna virtualna izložba

Spomenimo za kraj primjer novijeg datum, koji ilustrira promjene u načinu na koji se muzeji predstavljaju svijetu i uspostavljaju komunikaciju s publikom.

Godine 2009. održana je izložba *Slavonija, Baranja, Srijem*, koja je bila popraćena katalogom, te multimedijalnom prezentacijom dostupnom na mrežnoj stranici <http://www.bastina-slavonija.info/>. Dok je pregledavanje sadržaja u tiskanom katalogu omogućeno jedino listanjem stranica, u virtualnom ovisi o složenosti prikaza i izboru samog korisnika. Virtualni prikaz uključuje pristup baštinskim predmetima putem vremenskih crta i interaktivnih zemljovida.

Posredstvom nove tehnologije omogućeno je da publikacija oživi i obogati se činjenicama koje ne sadržava tiskani katalog.⁴⁷

Slika 14. Naslovica virtualog kataloga izložbe Slavonija, Baranja, Srijem

⁴⁷ Vinterhalter, J. Suвремена umjetnost u publikacijama i na CD-ROM-ovima. // Informatica Museologica 32, 3/4(2001), str. 27-29.

Vremenska crta - Vučedolska kultura

stranica 1 od 5   prva | prethodna | sljedeća | zadnja

Lonac

Lonac
 bakreno doba, vučedolska kultura
 Vinkovci – biskupia Teš, "Hotel Slavonija",
 iskopavanje 1977-78.
 keramika
 vis. 12,1 cm, pr. nuba 10,8 cm, pr. dna 6,3 cm
 Gradski muzej Vinkovci
 A-3495
 Literatura: Katalog Vinkovci, 1999., kat. 61
 M. K. Š.

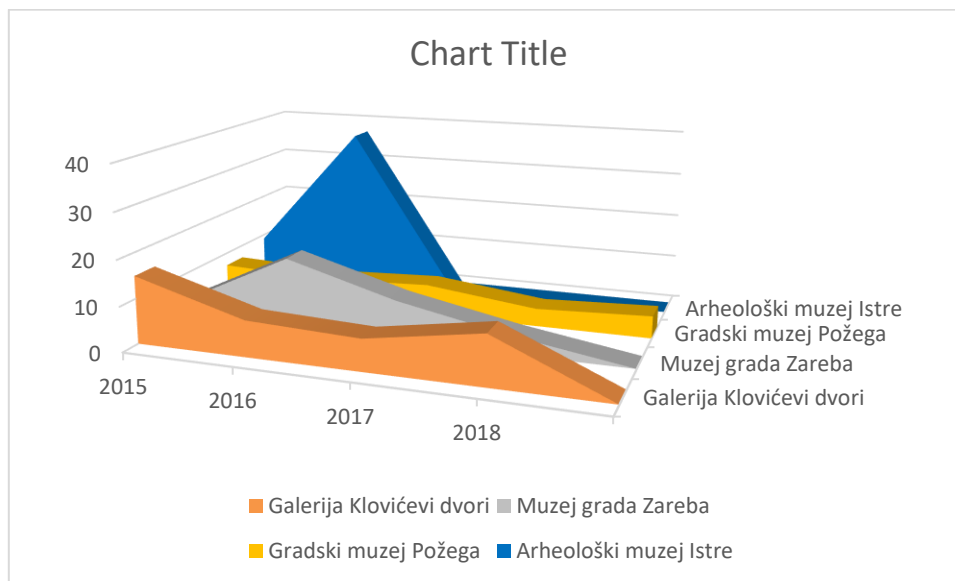
Slika 15. Vremenska crta u virtualnom katalogu

3.4 Usporedba izdanih publikacija u zadnjih 5 godina

	2015	2016	2017	2018	2019
Galerija Klovićevi dvori	15	8	7	11	
Muzej grada Zareba	4	16	9	4	
Gradski muzej Požega	7	6	7	4	5
Arheološki muzej Istre	9	37			

Tablica 1. Izdane publikacije u zadnjih 5 godina

Tablica prikazuje podatke o izdanim publikacijama koji su predočeni u izvješćima muzeja na stranicama MDC-a. Vidimo da je Gradski muzej Požega najažurniji što se tiče predaje godišnjih izvješća, dok kod ostalih muzeja (ne samo uzetih kao uzorak u ovom radu, već i mnogo ostalih hrvatskih muzeja) svoje dužnosti čini se ne obavljaju s takvom revnošću. Graf je napravljen stoga prema dostupnim podacima. U njima se spominju samo tiskane publikacije, a samo u dokumentu GMP-u navode se i elektroničke. I dalje ostaje nejasno zašto u izvješćima, muzeji i galerije ne upisuju i elektroničke publikacije.

Graf 1. Usporedni prikaz izdanih publikacija za odabrane muzeje

4. Godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva

Hrvatsko muzejsko društvo za izuzetna ostvarenja u muzejskoj struci dodjeljuje Godišnju nagradu HMD i Nagradu za životno djelo, čime se nastoji doprinijeti valoriziranju i poticanju rada muzejskih djelatnika i institucija. Za dodjelu nagrada Hrvatskog muzejskog društva primaju se prijave za izuzetna ostvarenja iz područja muzejske djelatnosti (izložbe, prijedlozi i realizacije stalnih postava, nakladništvo, pedagoški, promidžbeni, restauratorski i dokumentacijski programi i projekti). Nagrade se dodjeljuju 18. svibnja svake godine, u povodu Međunarodnog dana muzeja.⁴⁸

Zadnja dodjela se održala 2019. godine na kojoj su podijeljene nagrade projektima realiziranim u 2018. godini.⁴⁹ S obzirom na pandemiju izazvanu Korona virusom, nagrade za 2019. godinu još nisu dodijeljene, a izbor je još u tijeku.⁵⁰

Nagrade HMD odabranih muzeja

Arheološki muzej Istre:

2015. – nagrada za monografiju o Monkodonji, naselju iz brončanog doba Istre

Muzej grada Zagreba

2005. – nagrada za vodič po muzeju za slijepce i slabovodine osobe

---

⁴⁸ Nagrade. // Hrvatsko muzejskog društvo. Dostupno na: <http://hrmud.hr/nagrade/>,(8.5.2020.).

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Važno-natječaj za godišnje nagrade HMD-a. // Hrvatsko muzejskog društvo. Dostupno na: <http://hrmud.hr/vazno-natjecaj-za-godisnje-nagrade-hmd-a/>,(8.5.2020.).

GKD

2018. – Izazov moderne Zagreb-Beč: oko 1900.

Muzej grada Požege

2014. za projekt Muzej u loncu

2017. isti projekt je nominiran za nagradu ŽIVA (muzeji istočne Europe)

5. Prijedlozi povećanja prodaje muzejskih publikacija

Katalog je najčešće vezan uz vremensko trajanje izložbe, te je uz nju vezan i njegov vijek trajanja. Nedugo nakon završetka izložbe koju prate, povlače se s polica i odlaze u skladište, a tek nekoliko ostaje u prodaji, u muzejskim suvenirnicama.

Na temelju istraživanja muzejskog nakladništva i višegodišnjeg praćenja njegova razvoja u Hrvatskoj autorica ovog rada donosi sljedeće prijedloge kako bi se mogla popraviti dosadašnja praksa u kojoj nerijetko bogato ilustrirani i opremljeni katalazi padaju u zaborav pred prolaznošću vremena i nikad zahtjevnijom publikom.

- 1) Prodaja e-muzejskih naslova prilagođenih za čitanje na e-čitačima. Ciljana grupa su mladi ljudi i srednjoškolci. Poznato je da pristup mrežnom izdanju potiče prodaju tiskanog izdanja.
- 2) Model cash&carry akcije temelji se na ideji da na primjer, nekoliko puta godišnje (na Noć muzeja i Međunarodni dan muzeja) muzeji i galerije mogu ponuditi svoje starije kataloge i monografije po popularnim cijenama.
- 3) Ako je izložba vezana uz arheološki lokalitet, ili dio lokalne baštine, bilo bi dobro da se muzej koji je tu baštinu predstavio, poveže s turističkim zajednicama i muzejima tog podneblja te im ustupi svoje kataloge uz prihvatljivu cijenu. Godine 2013. u Galeriji Klovićevi dvori održana je izložba *Mirila – nematerijalna kulturna baština*. Bila je to izložba o kamenim nadgrobnim spomenicima na koje se može naići na obroncima Velebita, a potječu iz 17. stoljeća. Ovo je bila izvrsna prilika da dođe do povezivanja Galerije i NP Paklenice, ali nije se nikad realizirala.

Sve su ovo prijedlozi koji nemaju zaradu za primarnu svrhu, već da katalog dođe do onih koji možda nikada neće doći do tog muzeja i grada u kojem se nalazi, ali će na nekoj drugoj lokaciji imati priliku vidjeti što nudi, upotpuniti svoje znanje i iskustvo, i ponijeti katalog doma. Da bi bilo koji od ovih modela zaživio, potrebno je međupovezivanje muzeja, nacionalnih parkova, arheoloških nalazišta i turističkih zajednica.

Zaključak

Muzeji su oduvijek bili mjesta koja su onima koji su ih osnivali i posjedovali pružala osjećaj ponosa, pripadnosti, identiteta, moći. I danas ih posjećujemo potajice u nadi da ćemo i sami otkriti dio sebe u odrazu prošlosti. Napuštamo ih, s letkom ili brošurama koja će zauvijek biti spomen onoga što smo tada bili, i svega što smo naučili o sebi i svojoj okolini. Ona je ujedno i spona koja se rasteže između prošlosti, ljudi koji skupljaju njezine razbacane dijelove i slažu ih u priče pokušavajući ih spasiti od zaborava, i nas, posjetitelja, koji da bi spoznali svoju sadašnjost, iz njih prvo moramo naučiti o svojoj baštini.

Muzejska izdanja su lijepa izdanja, kvalitetno otisnuta i trebaju biti odgovarajuće financirana. Muzeji kao nakladnici namiču sredstva na razne načine. Potporu mogu tražiti od države, a oslanjaju se i na Europske fondove. Razlog više da ta lijepa i skupa izdanja ne završe u skladištima, već da se međusuradnjom različitih turističkih i baštinskih dionika nađu na mjestima gdje će ih kupiti neka druga publika koja nije imala priliku biti na izložbi. Također ih treba ponuditi u njihovoj e-inačici, te osigurati prodaju naslova po povoljnijim cijenama uz posebne prigode u muzejima i galerijama.

Na stranicama Muzejskog dokumentacijskog centra moguće je pronaći datoteke izvješća zagrebačkih i ostalih muzeja i galerija iz Hrvatske. U njima su između ostalog, sastavljeni i detaljni popisi izdanih publikacija unutar jedne godine. Budući da su svima javno dostupni, dobar su temelj za različita istraživanja, radove, seminare.

Istraživanje koje je prethodilo ovom radu, pokazalo je kako nije svaka publikacija predstavljena svojom elektroničkom verzijom. Također, nije pravilo da institucije sa znatno većim financijskim sredstvima, objavljuju više e-izdanja. Dok s druge strane, i dalje stoji da će institucije poput Galerije Klovićevi dvori izdati puno bogatiji i luksuzniji katalog od Gradskog muzeja Požega. Jedan od većih razloga za to su veliki sponzori koji običavaju ići prema već dokazano uspješnim institucijama koje će privući veliki broj posjetitelja.

Danas nas naši zasloni, naša produžena inteligencija, mogu odvesti u posjet bilo kojem muzeju ili galeriji u svega nekoliko sekundi. Hoće li taj posjet ostaviti isti dojam kao onaj u kojem smo na ulazu uz kartu pokupili i vodič po muzejskom prostoru koji je pun izlizanih nabora od otvaranja i zatvaranja koje smo učinili dok smo obilazili? Hoće li nove tehnologije izbaciti potrebu za sentimentalnošću koja ide uz odmake iz svakodnevnice? Odluka će biti na novim generacijama koje će odlučiti je li baština nešto što može doprijeti to ljudi kroz piksele na zaslonu.

Literatura

Tiskani izvori

1. Galerija Klovićevi dvori. Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2017. Katalog izložbe.
2. Galerija Klovićevi dvori. Katarina Velika – carica svih Rusa. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2018. Katalog izložbe.
3. Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb: Multigraf, 2001.

Elektronički izvori

1. Antoš, Z. Povelja Grada Zagreba dodijeljena Etnografskom muzeju u Zagrebu za izložbu *Pokućstvo u Hrvatskoj*. // *Informatica Museologica* 31, 1/2 (2000), str. 77.-78.
2. Arhiva projekta Muzeji Hrvatske na internetu. Muzejsko dokumentacijski centar. Dostupno na: <https://mdc.hr/hr/muzeji/projekti/arhiva-projekta-muzeji-hrvatske-na-internetu/>,(29.5.2020.)
3. Bauer, Antun. Katalozi muzejskih izložba. // *Bilten Informatica Museologica* 13(1972), 45.
4. COME-IN! Završni događaj i ceremonija dodjele nagrada. // Arheološki muzej Istre. Dostupno na: <http://www.ami-pula.hr/linkani-dokumenti/aktivnosti/>(11.7.2020.).
5. CD-ROM. // Zavod za lingvistiku: rječnik neologizma. Dostupno na: <http://rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr/2016/10/18/cd-rom/>,(25.5.2020.).
6. Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900. // Galerija klovićevi dvori. Dostupno na: http://gkd.hr/wp-content/uploads/2016/12/katalog_zagreb_bec.pdf (27.7.2020.).
7. Izdanja. // Muzej grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/izdanja/?year=2016> (28.7.2020.).
8. Izložba Slavonija, Baranja, Srijem. 2009. // Hrvatska kulturna baština. Dostupno na: <http://www.bastina-slavonija.info/>(27.7.2020.).

9. Jurčec-Kos, K., Tomljanović, D. Od ideje do realizacije : elektroničke publikacije Galerije Klovićevi dvori. *Informatica Museologica* 34, 3/4(2001), str. 134-135.
10. Katalozi pedagoške službe. // // Arheološki muzej Istre. Dostupno na: <http://www.ami-pula.hr/izdavastvo/katalozi-pedagoske-sluzbe/> (28.7.2020.).
11. Katarina velika. // Galerija klovićevi dvori. Dostupno na: http://gkd.hr/wp-content/uploads/2018/03/Ermitaz_katalog_preview_small.pdf (27.7.2020.).
12. Lakuš, J. Muzejsko nakladništvo u Hrvatskoj : diplomski rad. Osijek : Filozofski fakultet, 2011.
13. Leiner, V. Kako približiti muzej osobama s invaliditetom: publikacije za slijepu i slabovidne osobe. // Publikacije za osobe s invaliditetom - nakladnički izazov za muzeje. Zagreb : MDC, 2016.
14. Maroević, I. Muzejska publikacija kao oblike muzejske komunikacije. // *Informatica Museologica* 32, 3/4(2001), str. 10-13.
15. Maroević, I. Muzejski predmet kao povijesni izvor i dokument. // *Informatic museologica* 36, 1/2(2005), str. 54-57.
16. Monkodonja. // Arheološki muzej Istre. Dostupno na: http://www.ami-pula.hr/fileadmin/user_upload/Dokumenti/2020/MONOGRAFIJE_I_KATALOZI/28.05.2020/monkodonja-3_1.pdf (27.7.2020.).
17. Muzejske edukativne knjižice i katalozi dječjih radova. // Galerija klovićevi dvori. Dostupno na: <http://gkd.hr/knjizice-i-katalozi/> (28.7.2020.).
18. Nagrade. // Hrvatsko muzejskog društvo. Dostupno na: <http://hrmud.hr/nagrade/>, (8.5.2020.).
19. Nakladništvo // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840>, (4.5.2020.).
20. Novo muzejsko izdavaštvo. 12.11.2018. // Kulturpunkt. Dostupno na: <https://www.kulturpunkt.hr/content/novo-muzejsko-izdavastvo>, (6.5.2020.).
21. O časopisu. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na: <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/muzeologija/najnoviji-broj/>, (6.5.2020.).

22. O časopisu. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na:
<https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/informatica-museologica/najnoviji-broj/>,
(6.5.2020.).
23. O nama. // Bulaja naklada. Dostupno na: <http://www.bulaja.hr/onama.htm>,
(22.5.2020.).
24. O zbirci plakata. // Muzejsko dokumentacijski centar. Dostupno na:
<https://www.mdc.hr/hr/mdc/zbirke-fondovi/zbirka-muzejskih-plakata/online-galerija/>,(23.5.2020.).
25. Održana svečana dodjela godišnjih nagrada HMD-a. // // Hrvatsko muzejskog društvo. Dostupno na: <http://hrmud.hr/odrzana-svecana-dodjela-godisnjih-nagrada-hmd-a-2/>, (8.5.2020.).
26. Osrečki Jakelić, D. Iz starih albuma: karlovački fotografi (1850.-1940.) iz fundusa gradsko muzeja Karlovac. // Informatica Museologica 34, 1/2 (2003), str. 157.
27. Pedagoško-andragoški odjel. // Gradski muzej Zagreb. Dostupno na:
<http://www.mgz.hr/hr/odjeli/pedagoski-odjel/>(11.7.2020.).
28. Prijedlog programa rada Galerije Klovićevi dvori. 2015. // Galerija Klovićevi dvori. Dostupno na: <http://gkd.hr/wp-content/uploads/2015/03/Program.pdf>
(11.7.2020.)
29. Povijest. // Muzejsko Dokumentacijski Centar. Dostupno na:
<https://mdc.hr/hr/mdc/o-nama/povijest/iz-povijesti-mdc-a/>, (6.5.2020.).
30. Publikacije. // Gradski muzej Požega. Dostupno na:
<https://www.gmp.hr/publikacije/katalozi-izlozbi>(27.7.2020.).
31. Radovanlija Mileusnić, S. CD-ROM-ovi u hrvatskom muzejskom izdavaštvu. // Informatica Museologica 31, 1/2 (2000), str. 54.-57.
32. Radovanlija Mileusnić, S. Što je muzejski katalog. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 56, 4(2013), str. 277.- 288.
33. Soprano, F. Internet kiosk u Muzeju za umjetnost i obrt. // Informatica Museologica 32, 1/2 (2001), str. 165.-167.
34. Svrtan, Z. Elektroničko nakladništvo u Muzeju za umjetnost i obrt. // Pogled u muzejsko elektroničko nakladništvo. Zagreb : MDC, 2015.

35. Tomorad, M. Povijest muzeja. 13.3.2014. // Stara povijest. Dostupno na: <https://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/>, (6.5.2020.).
36. Važno-natječaj za godišnje nagrade HMD-a. // Hrvatsko muzejskog društvo. Dostupno na: <http://hrmud.hr/vazno-natjecaj-za-godisnje-nagrade-hmd-a/>, (8.5.2020.).
37. Velkovski, L. ; Vučić, I. U ritmu dodira: multimedijaska izložba i katalog. // Publikacije za osobe s invaliditetom - nakladnički izazov za muzeje. Zagreb : MDC, 2016.
38. Vinterhalter, J. Suvremena umjetnost u publikacijama i na CD-ROM-ovima. // Informatica Museologica 32, 3/4(2001), str. 27-29.
39. Vujić, Ž. Četvrt stoljeća sabiranja u hrvatskim muzejima i galerijama: kroz očiste jedne muzeologinje // Muzeologija 53(2016), str. 272-292.